

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

חי, צומח, דומם: דימויים בספר הושע

מירי כהנא avimika7@gmail.com

1. בראשית רבה וישלח פרשה פב:

...בכור יעקב ראובן וגו', [ר' יודן בשם ר' אחא] ראובן בכור לעיבור בכור ללידה בכור לבכורה בכור לנחלה בכור לעבירה בכור לתשובה, ר' עזריה אמר אף בכור לנבואה תחילת דבר י"י בהושע (הושע א ב).

2. אברבנל, הקדמה ליהושע:

שד' הספרים האלה, ר"ל יהושע ושופטים שמואל ומלכים יוחדו בעצם וראשונה לספורי השופטים והמלכים וקורותם, ולזה לא באו בהם מהנבואות כי אם המתחשבות לעניני אותם השופטים והמלכים ולספוריהם, כי להיותם הכרחיות לדיעת הספור, היה ראוי ומחוייב שיתחברו עמהם ויבאו בתוכם, וכן ספורי הנביאים במה שאין בו נבואה, וספורי נסים אשר עשו בזמן המלכים מאשר לא היו בהן נבואות באו ג"כ בתוך הספורים מהצד שיתחסו כלם למלכים ההם, אמנם שאר הנבואות אשר נבאו הנביאים במה שאינם מתיחסות לספורי המלכים ואינם הכרחיות להכתב שמה לא באו בתוכם, והושמו ספרים בפני עצמם, בין שיהיו נבואות רבות או מועטות, להיות הגדת העתידות או ענינים מתיחסים לנביאים ההם עצמם ונבואותיהם ונבואות האומות, ואינם ממין ספורי המלכים ועניניהם.

3. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פז:

(הושע א) דבר ה' אשר היה אל הושע וגו' בימי עזיהו יותם אחז יחזקיה מלך יהודה. בפרק אחד נתנבאו ארבעה נביאים, וגדול שכולן הושע, שנאמר (הושע א) תחלת דבר ה' בהושע. וכי בהושע דבר תחלה? והלא ממש עד הושע כמה נביאים! אמר רבי יוחנן: תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק, ואלו הן: הושע, ישעיה, עמוס, ומיכה. אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע: בניך חטאו. והיה לו לומר: בניך הם, בני חנוניך הם, בני אברהם יצחק ויעקב, גלגל רחמיק עליהן. לא דיו שלא אמר כך, אלא אמר לפניו: רבונו של עולם, כל העולם שלך הוא - העבירם באומה אחרת. אמר הקדוש ברוך הוא: מה אעשה לזקן זה?

אומר לו: לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים, ואחר כך אומר לו שלחה מעל פניך. אם הוא יכול לשלוח - אף אני אשלח את ישראל. שנאמר (הושע א) ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים, וכתיב וילך ויקח את גמר בת דבלים. גמר, אמר רב: שהכל גומרים בה. בת דבלים - דבה רעה בת דבה רעה. ושמואל אמר: שמתוקה בפי הכל כדבלה. ורבי יוחנן אמר: שהכל דשין בה כדבלה. דבר אחר: גמר - אמר רבי יהודה: שבקשו לגמר ממונן של ישראל בימיה. רבי יוחנן אמר: בזו וגמרו, שנאמר (מלכים ב יג) כי אבדם מלך ארם וישמם כעפר לדש.

(הושע א) ותהר ותלד לו בן ויאמר ה' אליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל ותהר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם ותהר ותלד בן ויאמר (ה' אליו) קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם. לאחר שנולדו [לו] שני בנים ובת אחת אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע: לא היה לך ללמוד ממש רבך, שכיון שדברתי עמו - פירש מן האשה, אף אתה בדול עצמך ממנה.

אמר לו: רבונו של עולם, יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה ולא לגרשה!

אמר ליה הקדוש ברוך הוא: ומה אתה, שאשתך זונה ובניך [בני] זנונים, ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אחרים הן - כך. ישראל, שהן בני, בני בחוני, בני אברהם יצחק ויעקב, ... ואתה אמרת העבירם באומה אחרת!

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

כיון שידע שחטא עמד לבקש רחמים על עצמו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: עד שאתה מבקש רחמים על עצמך - בקש רחמים על ישראל, שגזרתי עליהם שלש גזירות בעבורך. עמד ובקש רחמים ובטל גזירה, והתחיל לברכן, שנאמר (הושע ב) והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו' והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' (הושע ב) וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את לא רחמה ואמרתי ללא עמי אתה.

4. תרגום יונתן להושע א:

תחילת דְּבַר ה' בהושע, ואמר ה' להושע לך התנבא נבואה על יושבי העיר הטועה, והם מוסיפים לחטוא, כי תעה יתעו דיירי הארץ מאחרי עבודת ה'.	(ב) שְׁרִיּוֹת פְּתַנְמָא דִּיּוּי בְּהוֹשֶׁעַ וְאָמַר יוּי לְהוֹשֶׁעַ אִיזִיל אֲתַנְבִּי נְבוּאָה עַל יְתַבִּי קַרְתָּא טַעֲיִתָא וְאָנוּן מוֹסַפִּין לְמַחְטֵי אַרְי מְטַעָא יְטַעוּן דִּירֵי אַרְעָא מִבְּתַר פּוֹלְחָנָא דִּיּוּי.
והלך והתנבא עליהם שאם ישובו יסלח להם, ואם לא, כנשירת עלי התאנה ישרו, והוסיפו ועשו מעשים רעים.	(ג) וְאִזֵּל וְאֲתַנְבִּי עֲלֵיהוֹן דְּאֵם יְתוּבוּן יִשְׁתַּבֵּיך לְהוֹן אֵם לָא כְּמִיתַר עֲלֵי תִינִין יְתָרוֹן וְאוֹסִיפוּ וְעַבְדוּ עוֹבְדִין בִּישִׁין.
והוסיפו ועשו מעשים רעים, ואמר להם קרא שמם שלא אהובים במעשיהם, כי לא אוסיף עוד לרחם על בית ישראל, אבל, אם ישובו, שמוט אשמוט להם.	(ו) וְאוֹסִיפוּ וְעַבְדוּ עוֹבְדִין בִּישִׁין וְאָמַר לִיה קְרִי שׁוּמְהוֹן דְּלָא רַחֲמִין בְּעוֹבְדֵיהוֹן אַרְי לָא אוֹסִיף עוֹד לְרַחֲמָא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַם אֵם יְתוּבוּן מְשַׁבַּק אֲשַׁבּוּק לְהוֹן.

5. אברבנל- הושע א א:

ושפוט הכתוב הוא שתחלת הדבור שדבר ה' בהושע היה שא"ל קח לך אשת זנונים וכן פירשו שאר המפרשים והוא האמת בעצמו, ובא הכתוב להגיד שהיה זה תחלת הדבור עם היות שלא נאמר כזה בשאר הנביאים לפי שהיתה הצוואה הזאת דבר זר וקשה שיצוה השם יתברך לנביא ובתחלת נבואתו שיחלל כבודו בלקחו אשת זנונים וילדי זנונים, וגם היה ראוי מפני זה שיספק הנביא בנבואתו בהיות שלא נסה ללכת בה ולא באתהו עד הנה נבואה פעם אחת ויאמר בלבו החלומות שוא ידברו שאי אפשר שיצוה האלהים בכך, על כן ראה הכתוב להודיענו שהדיבור הראשון שבא בנבואה להושע היה בלא ספק החזות הקשה הזאת קח לך אשת זנונים, ושעם כל זה לא ספק הנביא בנבואתו והאמין בה' וילך ויקח את גומר בת דבלים, והוא מה שיוכיח שהיה הרוח הנבואי מגיע לנביאים באופן כך מהאמור וחוזק הרושם שהם היו מרגישים בעצמם כי דבר ה' הוא בלי ספק ולכן לא עבר הושע על דברי נבואתו ולא ספק בה.

6. בבלי תענית ד ע"א

אמר רבי ברכיה: אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן, והקדוש ברוך הוא השיבה כהוגן, שנאמר (הושע ו) ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מצאו ויבוא כגשם לנו. אמר לה הקדוש ברוך הוא: בתי, את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש, אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם, שנאמר (הושע י"ד) אהיה כטל לישראל.

7. אברבנל- הושע י"ד י:

ומי שהוא חכם יבן אלה הדברים אשר אני דובר ואם הוא נבון ומבין דבר מתוך דבר ידע וישכיל כי ישרים דרכי השם בכל התוכחות האלה וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם, כי הנה כמו שהדרך הישר מגן הוא להולכי תום ואנשי השלום ישמחו ללכת בו לרוב העוברים והשבים עליו והרוצחים יפחדו מללכת בו וילכו ארחות עקלקלות ככה דרכי השם להיותם ישרים צדיקים ילכו בהם ולא יכשלו, אמנם הפושעים יראו בהם מומם ולכן המה יכשלו בהם כי לא יוכלו ללכת בהם.